

УДК 347.635/637

DOI: <https://doi.org/10.31732/2707-9155-2020-39-60-68>

Правовий статус дитини як суб'єкта аліментних зобов'язань

Гіжевський В.К.

*проректор, кандидат юридичних наук, професор,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (044) 455-69-85, e-mail: gvk@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0001-9697-6718*

Кучерук М.В.

*директор Адвокатського бюро «Максима Кучерука»
вул. Панельна, 4-А, офіс 56, м. Київ, 02002, Україна
тел.: (097) 640-23-96, e-mail: maxim_k@i.ua
ORCID: 0000-0002-0656-8129*

Заремба В.А.

*здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (098) 202-43-83, e-mail: 777zva@ukr.net
ORCID: 0000-0002-7130-7355*

The child's legal status as the alimony obligation subject

Hizhevskyy V.K.

*Vice-Rector, Candidate of Law Sciences (Ph.D), Professor
"KROK" University, st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine
tel.: (044) -45-569-85, e-mail: gvk@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0001-9697-6718*

Kucheruk M.V.

*Director of the Law Office of Maxim Kucheruk
4A Panelna St, of. 56, 02002, Kyiv, Ukraine
tel.: (097) 640-23-96, e-mail: maxim_k@i.ua
ORCID: 0000-0002-0656-8129*

Zaremba V.A.

Master's Degree Student

“KROK” University, st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine

tel.: (098)202-43-83, e-mail: 777zva@ukr.net

ORCID: 0000-0002-7130-7355

Анотація. У дослідженні розкрито особливості суб'єктів аліментного зобов'язання. Проаналізовано міжнародні акти, дослідження вітчизняних науковців щодо правового статусу дитини в аліментному зобов'язанні. Досліджено проблему встановлення походження дитини як суб'єкта аліментних правовідносин і як власника аліментів. Визначено, що дитина потребує захисту не з моменту народження, а з моменту зачаття. Відтак, утримання зачатої дитини знайшло відображення в законодавстві фрагментарно. Встановлено, що новели законодавства призвели до появи в сімейних правовідносинах двох окремих суб'єктів: «власника аліментів» та «отримувача аліментів». Однак, поки що не існує деталізованого розподілу прав і обов'язків у кожного з цих суб'єктів, сфери їх правосуб'єктності чітко не окреслені, що вже призводить до зловживань правом зі сторони «отримувача аліментів», а в майбутньому може призвести до зловживань правом «власника аліментів». Вирішення цього питання можливе лише шляхом внесення змін до чинного законодавства. Також досліджено питання припинення права на аліменти шляхом укладання договору між платником аліментів та їх отримувачем у зв'язку з передачею нерухомого майна. З визнанням дитини власником аліментів виникають питання щодо дійсності такого правочину. Припинення права особи шляхом укладення договору, в якому ця особа не є стороною, призведе на практиці до масового визнання подібних договорів нікчемними, що, в свою чергу, призведе до відновлення обов'язку утримувати дитину. Визначено особливі ознаки суб'єкта правопорушення за невиконання аліментного зобов'язання. Доведено необхідність комплексного дослідження взаємодії суб'єктів у аліментному зобов'язанні.

Ключові слова: суб'єкт аліментного зобов'язання, дитина, власник аліментів, отримувач аліментів, платник аліментів.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 11.

Annotation. The alimony obligation subjects' characteristics are clarified in the research. The international acts have been analyzed. The Ukrainian scientists' researches in the field of the child's legal status in the alimony obligation have been cleared up as well. Finding out a child's origin as the alimony subject in the legal relations and as the alimony owner has also been investigated. It is apparently that a child needs protection not since the birth moment, but since the conceiving moment. Thus, a conceived child's support has been considered in the legislation, but not distinctly. It has been found out that the legislation novels had caused the emergence of the two different subjects in the family legislation: “the alimony owner”, “the alimony payer”. The alimony obligation subjects' characteristics are clarified in the research. The international acts have been analyzed. The Ukrainian scientists' researches in the field of the child's legal status in the alimony obligation have been cleared up as well. Finding out a child's origin as the alimony subject in the legal relations and as the alimony owner has also been investigated. It is apparently that a child needs protection not since the birth moment, but since the conceiving moment. Thus, a conceived child's support has been considered in the legislation, but not distinctly. It has been found out that the legislation novels had caused the emergence of the two different subjects in the family legislation: “the alimony owner”, “the alimony payer”. However, there is still no procedure for the detailed allocation of rights and responsibilities for the two above-said subjects. Besides, their legal personality spheres haven't been clearly recognized either. Thus, it has caused the law abuse from “the alimony recipient”. It is possible that “the alimony owner” will abuse

the law as well. This problem has to be settled only providing the certain changes in the current legislation. The problem of the alimony right termination is also considered in the research. The above- said matter has to be settled by the alimony payer and the alimony recipient. It is possible for them to sign a contract according to the real estate transfer. If a child is acknowledged to be the alimony owner, there will be problems with the legacy of that procedure. A child isn't a party to that contract. Thus, the right termination after signing a contract will lead to the recognition of many contracts as invalid. Consequently, the child's support will be restored. The peculiar characteristics of the law abuse subjects after non-fulfilment of the alimony obligation are also presented in the research. All things considered, the need of the complex research of the subjects' interactions in the alimony obligation has been proved in the research.

Key words: *alimony obligation subject, child, alimony owner, alimony recipient, alimony payer.*

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 11.

Постановка проблеми

Посилення уваги науковців та практиків до сфери забезпечення права дитини на отримання аліментів зумовлене прийняттям у 2017-2018 роках пакету нормативних актів, що спричинили суттєві зміни серед видів сімейно-правової відповідальності платника аліментів. Вищенаведене зумовило актуальність обраної теми дослідження й дозволило автору здійснити комплексну розробку обраної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Правові проблеми інституту аліментних зобов'язань досліджували такі провідні вчені, як Л.В. Афанасьєва, М.В. Антокольська, М.В. Вербіцька, Є.Д. Ханович й інші.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Правовий статус дитини як окремого суб'єкта аліментних правовідносин не був окремим предметом досліджень науковців. Особливості зміни правового статусу дитини в світлі змін до законодавства потребують наукового аналізу та зумовлюють необхідність окреслити обсяги нових дефініцій.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження право-

вого статусу дитини як суб'єкта аліментних зобов'язань.

Виклад основного матеріалу дослідження

Суб'єктами аліментних правовідносин є три сторони: дитина, платник аліментів і отримувач аліментів. У законодавстві та науковій літературі поряд із цими поняттями вживаються терміни: батьки, «отримувач» аліментів, боржник, «одержувач» аліментів, особа, що отримує аліменти, особа, що позбавлена батьківських прав, та інші.

Поняття батько дитини і платник аліментів різняться. Позбавлення батьківських прав позбавляє особу звання «батька» чи «матері», але не позбавляє особу обов'язку платити аліменти [1; ч. 2 ст. 166].

Усі суб'єкти об'єднуються таким ознаками, як кровне споріднення та сімейний зв'язок. Наразі законодавство не містить чіткого визначення дефініції «батьки», натомість визначені ознаки батьків і вказано, що дитина має право на утримання від них. Кровний зв'язок між батьками та дітьми встановлюється актовим записом про народження чи судовим рішенням про встановлення батьківства, яке набрало законної сили. Набуття чи отримання батьком чи матір'ю свого статусу стосовно дитини може

бути предметом окремого дослідження. Це питання стає актуальним із широким упровадженням в Україні інституту репродуктивних технологій загалом і штучного запліднення зокрема. Визначальною ознакою отримувача аліментів є той факт, що дитину утримує саме він, дитина має спільне фактичне проживання з цією особою. Ознакою платника аліментів є зобов'язання надавати утримання й змога його надавати.

Важливо, що отримання аліментів є правом дитини, а не обов'язком, однак надання аліментів є обов'язком платника. Отримувач аліментів, який приймає аліменти від імені дитини і розпоряджається ними на користь дитини, повинен діяти виключно в інтересах дитини, однак на практиці це не так. Нерідко, зважаючи на неприяні особисті стосунки між колишнім подружжям, один з батьків хоче добровільно надавати аліменти, а інший з батьків не хоче їх отримувати.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів» від 17 травня 2017 року започаткував низку істотних змін, які стосуються аліментних зобов'язань. Саме цим законом було визначено, що аліменти – це власність дитини й розпорядження ними має здійснюватися лише в інтересах неповнолітньої особи. Така дитина має право брати участь у розпорядженні аліментами [2, с. 86].

Вербіцька М.В. визначає, що підставою виникнення аліментного правовідношення є сукупність таких фактів, як кровне споріднення між батьками і дітьми, засвідчене в установленому законом порядку, та вік особи, яка має «правовий статус дитини» [3].

Поняття «дитини» як суб'єкта аліментних правовідносин цікавило значну кількість правників. Дитиною особа

вважається до досягнення нею 18-річного віку, про це зазначено в Конвенції про права дитини [4, ст. 35], Сімейному кодексі України [1] й інших нормативно-правових актах. Закон України «Про охорону дитинства» [5, ст. 142] прив'язує вік та повноліття дитини і визначає, що повнолітньою стає особа з 18 років. Це кореспондується з нормами Цивільного кодексу України, де в ст. 31 визначається, що особа до 14 років має часткову дієздатність, а в ст. 32 зазначається, що у віці з 14 до 18 років особа має неповну дієздатність [6, ст. 31-32].

Важливо, що особа може набути повної цивільної дієздатності раніше 18 років, однак це не позбавляє її права на утримання й не позбавляє платника аліментів обов'язку таке утримання надавати. Більше того, одним із випадків набуття особою повної цивільної дієздатності є факт запису її як батька чи матері дитини. Сімейний кодекс визначає, що утримувати малолітнього новонародженого внука замість неповнолітньої матері зобов'язані їх батьки, тобто бабуся та дідусь.

Набуття особою часткової, неповної чи повної дієздатності напряму впливає на обсяг її прав щодо володіння, користування й розпорядження аліментами. І якщо володіє аліментами дитина у будь-якому віці, користується також протягом усього життя, то розпоряджатися має право відповідно до того виду дієздатності, що в неї є. Відтак, до 14 років дитина може вчиняти дрібні побутові правочини, спрямовані на забезпечення власного буття. З 14 років дитина має право голосу в питанні розпорядження аліментами. Правочини вчиняються нею за згодою батьків чи піклувальників [6].

Як зазначалося вище, єдиною підставою для виникнення правовідносин між батьками і повнолітніми дітьми є кров-

на спорідненість. Таку позицію підтримує низка вчених, зокрема Л.В. Афанасьєва [7, с. 6], М.В. Антокольська [8, с. 8], Є.Д. Ханович [9, с. 91].

Відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» державна реєстрація актів цивільного стану проводиться з метою забезпечення реалізації прав фізичної особи та офіційного визнання і підтвердження державою фактів народження фізичної особи, її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті [10, ст. 9].

Таким чином, два юридичні факти впливають на виникнення права на аліментні зобов'язання – це народження та походження. Щодо кожного з цих фактів, є спеціальна процедура встановлення.

Так, державна реєстрація народження дитини проводиться з одночасним визначенням її походження і присвоєнням їй прізвища, власного імені та по батькові [10, ч. 1 ст. 13].

Тому першочерговим питанням для виникнення аліментного зобов'язання є встановлення походження дитини чи визнання походження дитини. Тут важлива сукупність медичних і юридичних ознак.

У судовій практиці відомі випадки визнання материнства, причому такі справи набувають поширення з розвитком репродуктивних технологій. Однак, порівняно з процедурами визнання батьківства, випадки визнання материнства є зовсім поодинокими.

Загалом, у Сімейному кодексі України визначено, що дитина зачата і(або) народжена в шлюбі походить від подружжя [1, ст. 122].

Існують так звані «презумпції» батьківства, так, батьківство чоловіка законодавці поширюють на три групи дітей: а) тих, які були зачаті та народжені у шлюбі; б) тих, які були зачаті до шлю-

бу, але народжені у шлюбі; в) тих, які були зачаті у шлюбі, але народжені після його припинення або визнання його недійсним. До першої групи належать діти, які зачаті у шлюбі та народжені у шлюбі, тобто були зачаті після реєстрації шлюбу. Друга група – це діти, які зачаті були до реєстрації шлюбу, але народжені були в зареєстрованому шлюбі, тобто зачаття таких дітей не збігається з реєстрацією шлюбу, але народжені були в зареєстрованому шлюбі. Щодо цієї групи дітей презумпція батьківства сумнівна, оскільки жінка могла зачати дитину від іншого чоловіка до шлюбу і при реєстрації шлюбу приховала від майбутнього чоловіка свою вагітність. До третьої групи належать діти, які народилися після смерті чоловіка матері дитини або після розлучення з ним, або їх шлюб визнано недійсним, тому цей чоловік може бути записаний батьком дитини тільки за умови, що з дня його смерті, або з дня розірвання шлюбу чи визнання його недійсним минуло не більше як 10 місяців. Після закінчення цього строку виникає підстава вважати, що батьком дитини є інша особа. Для підтвердження батьківства в таких випадках заявник при реєстрації народження дитини пред'являє свідоцтво про смерть батька або розірвання шлюбу чи випуску з рішення суду про визнання шлюбу недійсним [9, с. 94].

Окрім того, можемо назвати й протилежні презумпції. Зокрема, якщо після спливу 10 місяців після встановлення подружжю режиму окремого проживання у них народжується дитина, така дитина автоматично визнається такою, що не походить від чоловіка матері, й для встановлення походження дитини від батька вимагається заява. Хоча тут доречно звернути увагу на зловживання правом, а саме державна реєстрація дитини проходить за заявою матері, тільки у тому разі, якщо вона пред'явить рі-

шення суду про встановлення режиму окремого проживання подружжя. Але дружина може такого рішення суду не показувати і зареєструвати дитину як таку, що походить від свого чоловіка, фактично без його відома. Було б доречно створити базу даних осіб, для яких встановлено режим окремого проживання подружжя та дати можливість відділам реєстрації актів цивільного стану синхронізувати свої бази даних. На нашу думку, це б дозволило уникнути зловживань у цій сфері.

Дискусійним у наукових колах є питання: чи є усиновлення підставою для виникнення аліментного зобов'язання. Думки науковців не збігаються. Так, як зазначалося вище, багато науковців підтримують позицію, що єдиною підставою для виникнення аліментного зобов'язання є кровне споріднення, і вважають, що між усиновлювачем та усиновленою дитиною виникає окремий вид відносин, які можуть бути подібні до аліментних. Інші вчені, зокрема М. В. Вербіцька, вважають, що усиновлення має прирівнюватися до кровного споріднення й усиновлювачі повинні бути суб'єктами аліментних правовідносин [3].

Усиновлення надає усиновлювачеві права і накладає на нього обов'язки щодо дитини, яку він усиновив, у такому ж обсязі, що мають батьки щодо дитини. Тобто з моменту усиновлення на усиновлювача покладається обов'язок утримувати дитину, який при наявності інших підстав може трансформуватися в аліментне зобов'язання [1, ст. 229].

Окремо слід звернути увагу на застосування репродуктивних технологій. У разі народження дружиною дитини, зачатої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, здійснених за письмовою згодою її чоловіка, він записується батьком дитини [1, ч. 1 ст. 123]. А у разі перенесення в

організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям (чоловіком та жінкою) в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя [1, ч. 2 ст. 123].

Подружжя визнається батьками дитини, народженої дружиною після перенесення в її організм ембріона людини, зачатого її чоловіком та іншою жінкою в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій. Так, у разі народження дитини жінкою, якій в організм було перенесено ембріон людини, зачатий подружжям у результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, державна реєстрація народження проводиться за заявою подружжя, яке дало згоду на таке перенесення. У цьому разі одночасно з документом, що підтверджує факт народження дитини цією жінкою, подається заява про її згоду на запис подружжя батьками дитини, справжність підпису на якій має бути нотаріально засвідченою, а також довідка про генетичну спорідненість батьків (матері чи батька) з плодом. При цьому в графі «Для відміток» актового запису про народження робиться такий запис: «Матір'ю дитини згідно з медичним свідоцтвом про народження є громадянка (прізвище, власне ім'я, по батькові)», а також зазначаються найменування закладу (установи), що видав(ла) довідку, дата її видачі та номер, дані нотаріуса (прізвище й ініціали, нотаріальний округ чи державна нотаріальна контора), дата та за яким реєстровим номером засвідчено справжність підпису жінки на заяві про її згоду на запис подружжя батьками дитини [11].

Також варто звернути увагу на обсяг поняття «насцитурус» – ненароджена дитина. У Цивільному кодексі України міститься норма, яка прямо вказує, що у визначених законом випадках охороняється ненароджена дитина [6, ст. 25].

Однак, ця проблема потребує окремого комплексного вивчення, оскільки захист прав ненародженої дитини кореспондується у зобов'язання чоловіка утримувати дружину. Юридична конструкція цього зобов'язання є досить недосконалою. У тому вигляді, як визначено в положеннях Сімейного кодексу, дана норма поширюється тільки на чоловіків, які зареєстрували шлюб з матір'ю дитини. Тобто захист спрямований здебільшого не на дитину, а на її матір.

Однак дитина потребує захисту не з моменту народження, а з моменту зачаття. Й окремі норми Кримінального кодексу прямо вказують на особливий біологічний стан жінки, забороняють вчиняти неправомірні дії стосовно вагітних жінок, такі діяння трактуються як такі, що скоєні з кваліфікуючими ознаками при обтяжуючих обставинах. Таким чином, якщо норми законодавства захищають ненароджену дитину від фізичного посягання, тоді чому не визначено чітко зобов'язання для батька дитини, з яким мати не перебуває у шлюбі, сплачувати аліменти на утримання своєї зачатої дитини.

Як зазначає Є.Д. Ханович, відповідно до § 16151 ЦК Федеральної Республіки Німеччини передбачено обов'язок чоловіка, який є батьком дитини, утримувати матір упродовж шести тижнів до народження дитини і восьми тижнів після її народження. Це також відноситься до витрат, понесених у результаті вагітності або пологів за межами цього періоду. Ще більш прогресивний підхід до прав позашлюбних дітей передбачений законодавством Франції. Відповідно до статті 342 ЦК Франції будь-яка дитина, що народжена поза шлюбом, у відношенні до якої батьківство не було встановлене у законному порядку, має право вимагати матеріальну допомогу в того, хто у відповідний період зачаття мав зв'язок з його матір'ю. Право на позов

може бути реалізовано впродовж усього періоду неповноліття дитини і двох років після повноліття. Позов підлягає розгляду навіть у тому випадку, якщо батько або мати в період зачаття перебували у зареєстрованому шлюбі з іншою особою. З метою захисту інтересів жінки та зачатої, але ненародженої дитини, а також зрівнянні у праві на утримання вагітної жінки, яка перебуває у шлюбі та ні, дослідник пропонує внести зміни до Сімейного кодексу України щодо зобов'язання особи, з якою мати дитини проживає однією сім'єю, але не перебуває у шлюбі, надавати утримання впродовж вагітності. А саме доповнити ч. 1 ст. 91 Сімейного кодексу України абзацом 2 такого змісту: «Жінка, яка не перебуває у шлюбі, але тривалий час проживає однією сім'єю з чоловіком, має право на утримання від чоловіка під час вагітності» [9, с. 99-100]. Автори загалом підтримують таку позицію, але вважають, що конструктивно ст. 91 Сімейного кодексу України необхідно доповнити такими нормами: «ч. 2. Жінка, яка тривалий час проживає однією сім'єю з чоловіком або мала підтверджений статевий акт, що міг призвести до зачаття, чи/та застосовувала репродуктивні технології, що мали призвести до вагітності, – має право на утримання від чоловіка для зачатої дитини до моменту її народження».

Суб'єктом правопорушення може бути тільки боржник з аліментного зобов'язання, яке випливає з договору чи судового рішення. Обов'язкові ознаки: кровна спорідненість з дитиною, обов'язок надавати утримання, можливість його надавати. Суб'єкт є повністю дієздатним, оскільки записаний батьком чи матір'ю дитини. Вік суб'єкта впливає на міру і вид відповідальності. Так, особі, яка не досягла 18 років, неустойку у формі пені за несплату аліментів не нараховують.

Висновки

Встановлено, що новели законодавства призвели до появи в сімейних правовідносинах двох окремих суб'єктів: «власника аліментів» та «отримувача аліментів». Однак, поки що не існує деталізованого розподілу прав і обов'язків у кожного з цих суб'єктів, сфери їх правосуб'єктності чітко не окреслені, що вже призводить до зловживань правом зі сторони «отримувача аліментів», а в майбутньому може призвести до зловживань правом «власника аліментів». Вирішення цього питання можливе лише шляхом внесення змін до чинного законодавства. Також досліджено питання припинення права на аліменти шляхом укладання договору між платником аліментів та їх отримувачем у зв'язку з передачею нерухомого майна. З визнанням дитини власником аліментів виникають питання щодо дійсності такого правочину. Припинення права особи шляхом укладення договору, в якому ця особа не є стороною, призведе на практиці до масового визнання подібних договорів нікчемними, що, в свою чергу, призведе до відновлення обов'язку утримувати дитину.

Досліджено проблему встановлення походження дитини як суб'єкта алі-

ментних правовідносин і як власника аліментів. Визначено, що дитина потребує захисту не з моменту народження, а з моменту зачаття. Відтак, утримання зачатої дитини знайшло відображення в законодавстві фрагментарно. Право на утримання має тільки дружина, яка перебуває в зареєстрованому шлюбі. Норми законодавства частково захищають ненароджену дитину від фізичного посягання, але не встановлюють обов'язку надавати на зачатку дитину утримання. Відтак, необхідно зобов'язати чоловіка, з яким мати не перебуває у зареєстрованому шлюбі, але проживає однією сім'єю чи мала підтверджений статевий акт, що міг призвести до зачаття, та/або використовувала репродуктивні методи для зачаття, надавати утримання на дитину до моменту її народження.

Встановлено, що отримання аліментів є правом дитини, а не обов'язком. Однак, на практиці існують випадки відмови отримувача аліментів приймати аліменти від платника, який бажає сплачувати їх добровільно. На нашу думку, це також потребує врегулювання, оскільки, відмовляючись від аліментів від імені дитини, отримувач аліментів фактично порушує права дитини.

Література

1. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січ. 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення 25.02.2020).
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів : Закон України від 17 трав. 2017 р. № 2037-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2037-19> (дата звернення 25.02.2020).
3. Вербіцька М. В. Актуальні проблеми стягнення аліментів на неповнолітніх дітей. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Право.* 2012. Вип. 20. С. 32–36.
4. Конвенція про права дитини : Конвенція від 20 лист. 1989 р. Конвенцію ратифіковано Постановою Верховної Ради України № 789-XII від 27 лют. 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення 25.02.2020).
5. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квіт. 2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення 20.02.2020).
6. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 14.02.2020).

7. Афанасьєва Л. В. Аліментні правовідносини в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2003. 20 с.
8. Антокольская М. В. Семейное право : учебник. [2-е изд., перераб. и доп.]. Москва : Юрист, 2002. 336 с.
9. Ханович Є. Д. Правове регулювання аліментних зобов'язань батьків по утриманню дітей : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київ, 2019. 229 с.
10. Про державну реєстрацію актів цивільного стану : Закон України від 01 лип. 2010 р. № 2398-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17> (дата звернення 15.02.2020).
11. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09 верес. 2013 р. № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13> (дата звернення 25.02.2020).

Reference

1. The Verhovna Rada of Ukraine (2002), Family code of Ukraine, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (Accessed 25 February 2020).
2. The Verhovna Rada of Ukraine (2017), Law of Ukraine “On amendments to some legislative acts of Ukraine on strengthening the protection of the right of the child to proper detention by improving the procedure for alimony collection”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2037-19> Accessed 25 February 2020).
3. Verbitska, M. V. (2012), “Actual problems of child support for minors”, *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, vol. 20, pp. 32–36.
4. Convention on the Rights of the Child (1989), available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (Accessed 25 February 2020).
5. The Verhovna Rada of Ukraine (2001), Law of Ukraine “On the protection of childhood”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (Accessed 20 February 2020).
6. The Verhovna Rada of Ukraine (2003), Civil code of Ukraine, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Accessed 14 February 2020).
7. Afanaseva, L. V. (2003), “Alimony relationships in Ukraine”, Ph.D Thesis, Civil Law and Civil Process, Famil Law, International Private Law, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine.
8. Antopolskay, M. V. (2002), *Simejne pravo* [Family law], Yrist, Moscow, Russia.
9. Hanovich, Y. D. (2019), “Legal regulation of parental child support obligations”, Abstract of Ph.D dissertation, Civil Law and Civil Process, Famil Law, National Academy of Internal Affairs, Kiev, Ukraine.
10. The Verhovna Rada of Ukraine (2010), Law of Ukraine “On state registration of civil status acts”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17> (Accessed 15 February 2020).
11. Ministry of Health of Ukraine (2013), Order of the Ministry of Health of Ukraine “On approval of the Procedure for the use of assisted reproductive technologies in Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13> (Accessed 25 February 2020).

Стаття надійшла до редакції 01.03.2020 року